

Správa o činnosti Nadácie M. R. Štefánika v roku 2016

Činnosť Nadácie M. R. Štefánika v roku 2016 pokračovala v aktivitách, ktoré sú rozpracované už dlhšie časové obdobie a ktoré sa viažu a pripomínajú si významné výročia bojov v 1. svetovej vojne, cez vznik prvej Československej republiky, až po návrat posledných ruských legionárov do vlasti v roku 1920. Všetky tieto historické udalosti sú späté s dielom a odkazom M. R. Štefánika. Tieto aktivity sú podchytené v programe dlhodobého plánu činnosti nadácie (Zásobník aktivít) a niektoré všeobecnejšie deklarované v spoločnom Memorande s Čs. obcou legionárskou (ČsOL) a Spoločnosťou M. R. Štefánika. Mnohé aktivity, keďže majú dlhodobejší charakter sa realizujú aj v závislosti od finančných prostriedkov, o ktoré nadácia každoročne žiada vo svojich projektoch v jednotlivých rezortoch. Žiaľ aj tohto roku musíme konštatovať, že ich získavanie v roku 2016 bolo znovu veľmi slabé a požadované granty z jednotlivých ministerstiev, až na príspevok pre prevádzku a prezentáciu Slovenského vozňa Légiovľaku od Ministerstva obrany SR, boli zamietnuté.

Tak ako každý rok Nadácia M. R. Štefánika každoročne organizuje pietny akt kladenia vencov 4. mája pri pripomenutí si tragickej smrti M. R. Štefánika, ktoré sa koná pod záštitou a v spolupráci s Ministerstvom obrany SR. Na tejto akcii sa v minulom roku zúčastnili zástupcovia mesta a mestských častí a z pozvaných zástupcov diplomatických zborov zástupca Francúzskeho veľvyslanectva v SR. Za Nadáciu M. R. Štefánika mal príhovor člen správnej rady Ing. Igor Schmidt. Teší nás skutočnosť, že záujem a účasť na tomto podujatí sa z roka na rok zvyšuje a takto organizovaná spomienka je účastníkmi veľmi vysoko hodnotená. Zástupcovia nadácie sa podobných akcií zúčastnili aj na spomienkach v Košariskách a na Bradle, ako aj na spomienke pri mohyle v Ivanke pri Dunaji.

Nadácia sa angažovala aj pri realizácii obnovy hromadných vojnových hrobov z obdobia 1. svetovej vojny na mestskom cintoríne sv. Jozefa v Nových Zámkoch, ktoré bolo úspešne zavŕšené 10. novembra 2016 slávnostným odhalením kópie pôvodného súsošia slovenského sochára Fraňa Štefunku z roku 1936 - Pamätníka zmierenia 1. svetovej vojny, ktorého prevoz z Bratislavy Nadácia zabezpečovala. Pre nadáciu je to zadosťučinením, lebo od roku 2012 sme vyvíjali snahu o postupnú obnovu chátrajúcich hrobov a zničeného pomníka s pamätnou tabuľou. Žiaľ u vtedajšieho vedenia mesta sme nenašli pochopenie a získanú dotáciu z MO SR sme nevyčerpali a vrátili späť do štátneho rozpočtu. Následné zrovnanie hrobov so zemou, asanáciu podstavca súsošia a necitlivú úpravu miesta posledného miesta odpočinku obetí 1. svetovej vojny, sme považovali za protiprávne konanie. Nápravu sa nám však nepodarilo zjednať ani prostredníctvom Obvodného úradu v Nitre, Ministerstva vnútra SR, Ministerstva obrany ČR, Okresného súdu v Nových Zámkoch, Krajského súdu v Nitre a napokon aj Generálnej prokuratúry SR v Bratislave. O to viac nás teší aktuálny stav, kedy sa po rokoch podarilo upraviť vojnové hroby do dnešnej dôstojnej podoby. Požiadali sme v tejto súvislosti nového primátora o iniciovanie zápisu hrobov s Pamätníkom zmierenia obetiam 1. svetovej vojny a udalostí krátko po jej skončení do Ústrednej evidencie vojnových hrobov SR, vedenej Ministerstvom obrany, čo sa zatiaľ nerealizovalo.

Významnú udalosť pobytu generála M. R. Štefánika medzi legionármi v Rusku si chceme pripomenúť aj v zahraničí v Jekaterinburgu, kde ako generál Čs. légii počas inšpekčnej cesty v decembri 1918 podstatne ovplyvnil ďalšie pôsobenie legionárov

v Rusku a ich návrat cez Sibír a Vladivostok do vlasti. Pokračujeme v rokovaní so spoločnosťou PROENERGO pôsobiacou v Jekaterinburgu, s Ing. Komadom, ktorý prisľúbil pri realizácii pamätnej tabule všestrannú pomoc. Do definitívnej podoby sa dostal návrh pamätnej tabule, ktorá má rozmery 65x45cm a zahŕňa text v troch jazykových mutáciách. Tabuľu by sme radi inštalovali k 100. výročiu v roku 2018.

V roku 2014 sme zrealizovali ideu putovnej výstavy „Roky bojov, obetí a nádejí (1914-1920)“, skladajúcu sa zo šiestnástich prenosných panelov, na ktorej príprave sa autorsky podieľali PhDr. Ferdinand Vrábel, PhDr. Bohumila Ferenčuhová, DrSc., prof. Ing. Ján Fúška, DrSc., PhDr. Samuel Jovankovič, PhDr. Miroslav Pekník, CSc. a Ing. Pavel Šesták. Jej ideovým zámerom je pripomenúť verejnosti, žiakom a študentom najvýznamnejšie historické udalosti: 100 rokov od prvej svetovej vojny, 100 rokov od vzniku a vystúpenia československých légii - spoločného boja Slovákov a Čechov za slobodu, 100 rokov od vzniku Československej republiky, 100 rokov od tragického skonu M. R. Štefánika. Teší nás, že po úspešných prezentáciách v roku 2015 pokračovali expozície výstavy aj v roku 2016. Presúvanie výstavy po Slovensku zabezpečovali poväčšine členovia nadácie vlastnými silami a bez nároku na finančné prostriedky nadácie. Na vernisážach a predstavení výstavy sa zúčastňovali členovia nadácie na čele s PhDr. Vráblom, ktorý vždy otvára a prezentuje základné myšlienky prednáškou pri vernisáži výstavy. Prehľad doterajšieho putovania výstavy a informácie o nej v médiách spracoval PhDr. F. Vrábel a je prílohou výročnej správy.

Mimoriadnu atmosféru mala vernisáž výstavy 4. novembra 2016 v priestoroch Oravskej knižnice Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne. Na podujatí vystúpili člen Klubu vojenskej histórie Orava Jozef Krupa, 1. štátny tajomník Veľvyslanectva Českej republiky na Slovensku Mgr. Ondřej Pometlo a potomkovia legionárov – Alena Gallasová, dcéra brigádneho generála Václava Vašátka, a dcéra Mikuláša Gaceka doc. PhDr. Milota Zelinová, CSc. Zástupcovia nadácie PhDr. Vrábel, prof. Bakoš, Ing. Schmidt a Ing. Šesták sa zúčastnili aj slávnostného položenia vencov týmto významným legionárom na miestnom historickom cintoríne.

Celá výstava je prezentovaná aj v brožúrke „Roky bojov, obetí a nádejí 1914-1920“, ktorú vydala Nadácia M.R. Štefánika a ktorá sa aj takto pripomína pri vernisážach a iných aktivitách nadácie. V roku 2016 sme realizovali dotlač brožúrky v náklade 500 ks.

Významným počinom bolo vydanie multimediálnej prezentácie výstavy „Roky bojov, obetí a nádejí 1914-1920“ na nosiči CD, pozostávajúcej z nahovoreného textu výstavy v podaní významného slovenského herca Františka Kovára a dynamickej obrazovej prezentácie. Multimediálne CD ponúka v rámci expozícií panelovej výstavy nadácia školám ako podpornú výučbovú pomôcku.

Nadácia ďalej pripravila a vydala v náklade 2000 ks skladačku „Slováci v čs. légiiach“. Cieľom skladačky je stručne charakterizovať obdobie rokov 1914-1918 z pohľadu účasti Slovákov v odboji, zapojenia do čs. légii a úlohe M. R. Štefánika pri vytváraní čs. légii a vzniku Československej republiky. Všetky tieto propagačné materiály budú slúžiť aj pri prezentácii Légiovľaku v Českej republike aj na Slovensku.

21. júla 2016 sa na Košariskách uskutočnili oslavy 136. výročia narodenia generála Milana Rastislava Štefánika. Na podujatí sa zúčastnili rodáci Štefánika z Košarísk, Priepasného a Brezovej pod Bradlom, početní hostia, školská mládež aj delegácia z Hodonína a zástupcovia Československej obce legionárskej. Nadáciu M. R.

Štefánika zastupovali profesor Ing. Ján Fuska, DrSc. s manželkou Alžbetou a PhDr. Ferdinand Vrábel.

V dňoch 8.-10. júla 2016 sa uskutočnil už 5. ročník Cykloprejazdu Košariská-Hodonín, ktorého tradičným organizátorom je PhDr. Vrábel. Účastníci cykloprejazdu vo dvoch etapách navštívili pamätné miesta viažuce sa k M. R. Štefánikovi, T. G. Masarykovi a pamätníkom 1. svetovej vojny. Finančne na organizáciu akcie prispeli nadácii Trenčiansky samosprávny kraj a Trnavský samosprávny kraj.

Zástupcovia nadácie PhDr. Vrábel a prof. Bakoš sa v júli 2016 zúčastnili odhalenia tabule legionárovi Jozefovi Adamíkovi, ktorý bojoval v Rote Nazdar vo Francúzku. Akciu organizovala Občianska iniciatíva v Bytči. Účinkovanie tohto rodáka z Bytče v légiách a jeho smrť v boji pripomenul vo svojom príhovore PhDr. Vrábel.

PhDr. Vrábel sa aktívne zúčastnil tiež na viacerých konferenciách s tematikou 1. svetovej vojny.

V dňoch 25.-27.11.2016 sa zúčastnili členovia správnej rady nadácie PhDr. Vrábel, prof. Bakoš a Ing. Šesták na 4. medzinárodnej konferencii Československej obce legionárskej „Ve jménu tradice!“ v Prahe. PhDr. Vrábel na konferencii predniesol prednášku „Podiel Slovákov na politickom usmernení česko-slovenskej zahraničnej akcie v Rusku (1914-1916)“. Významné pre ďalšiu činnosť nadácie boli rokovania so zástupcami ČsOL, najmä o prezentácii Légiovľaku na Slovensku v roku 2017.

V zmysle podpísaného memoranda a účasti na projekte LEGIE 100 sa Légiovľak so slovenským vozňom v období marec-december 2016 postupne predstavil v 29 mestách vo viacerých krajoch Českej republiky. Vozň je vybavený dobovou dielenskou expozíciou a expozíciou s panelmi, prezentujúcimi účasť Slovákov v čs. légiách a význam M. R. Štefánika pri ich budovaní. Pri prevádzke a propagácii légiovozňa spolupracujeme s Klubom historickej techniky pri Rušňovom depe vo Zvolene, ktorý po dohode s nadáciou rekonštruoval tento vozeň. Do budúcnosti sa spoločne zamýšľame nad vybavením ďalšieho vozňa do súpravy Légiovľaku vo vybavení „teplušky“. V úzkej spolupráci s Ministerstvom obrany SR a ČsOL sa podarilo dohodnúť program prezentácií vlaku na Slovensku v roku 2017. Po zabezpečení potrebných finančných prostriedkov by sa mal Légiovľak v období august-september 2017 predstaviť vo viacerých mestách Slovenska. Detaily sa v súčasnosti dolaďujú. Do súpravy Légiovľaku bol pre rok 2017 zaradený štábný vozeň a premietací vozeň, v ktorom chceme prezentovať našu výstavu „Roky bojov, obetí a nádejí 1914-1920“ z CD nosiča.

Predmetom viacerých, aj neformálnych stretnutí členov nadácie boli rokovania o realizácii cesty pracovne nazvanej „Od kolísky po hrob“, ktorá by spájala Košariská s Bradlom a sčasti kopírovala historickú cestu, ktorou sa uberal pohrebný sprievod s telom M. R. Štefánika k jeho uloženiu do hrobu na Bradle v máji 1919. V spolupráci so Stavebnou fakultou STU bola pripravená základná dokumentácia k stavbe cesty. Nadácia vypracovala prehľad vlastníkov, ktorých sa týkajú zábery pozemkov v navrhovanej trase cesty. Ďalšia realizácia je v rukách vedenia mesta Brezová pod Bradlom a dotknutých obcí Košariská a Priepasné, musia postupne identifikovať a vysporiadať vlastnícke vzťahy. V oblasti financovania investičného zámeru nadácia uvažuje s podporu Národnej rady SR a Trenčianskeho samosprávneho kraja.

V nadácii rovnako rezonuje potreba rozšírenia Múzea M. R. Štefánika na Košariskách o časť venovanú M. R. Štefánikovi a čs. légiám. Fotografickú dokumentáciu pripravil prof. Fuska a uvažuje sa o architektonickej štúdii riešenia

hospodárskej prístavby budovy múzea, k čomu by bolo potrebné získať aspoň základné finančné zdroje.

Členovia nadácie privítali realizáciu divadelnej hry autorky Evy Borušovičovej „Slnko v zatmení“, pri ktorej pomáhali odbornými radami. Hra režírovaná autorkou bude mať premiéru v Divadle Andreja Bagara v Nitre 24. júna 2017, ktorej sa zástupcovia nadácie zúčastnia.

Činnosť nadácie v roku 2016, ako aj vyplýva zo správy, bola bohatá a neobmedzovala sa iba na riadne stretnutia správnej rady nadácie. Aktivita členov správnej rady najmä Ing. Šestáka, prof. Fusku, PhDr. Vrábela, Ing. Sadáka, prof. Bakoša a Ing. Schmidta sa prenášala do neformálnych pracovných stretnutí, zameraných na riešenie aktuálnych problémov a na usmerňovanie činnosti. Zo správy tiež vidieť že činnosť Nadácie M. R. Štefánika je pomerne široká a dôstojne sleduje svoj hlavný cieľ – šírenie odkazu M. R. Štefánika.

V Bratislave, 10. apríla 2017

Dr.h.c. prof. Ing. Dušan Bakoš, DrSc.
predseda správnej rady